

សីលធម៌ក្នុងដំណាក់កាលរាតត្បាតជំងឺកូវីដ១៩ (Covid-19)

ដោយ៖ បណ្ឌិត ជា វណ្ណ៌ វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម

សីលធម៌ (សីលធម៌) សីលដែលជាធម៌ ឬ សីលនិងធម៌ សំដៅលើកិរិយាមារយាទ សណ្តាប់ធ្នាប់ ជំនួញដែលនាំឱ្យចៀសវាងអំពើអាក្រក់ ហើយឱ្យប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អ។ ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសីលធម៌និង គុណធម៌ក្នុងការរស់នៅ ដូចជាការគោរពចាស់ទុំ និងគោរពច្បាប់សង្គមជាតិ គឺជាអ្វីដែលយើងទាំងអស់គ្នា ត្រូវធ្វើ ជាពិសេសការអប់រំដល់មនុស្សជំនាន់ក្រោយដែលជាទំពាំងស្នងប្រសើរ។ ការខ្វះសីលធម៌ និងគុណ ធម៌ ក៏ដូចជាការខ្វះការគោរពច្បាប់សង្គមនោះ វានឹងបង្កនូវការមិនគោរពគ្នា ការមិនឱ្យតម្លៃគ្នា ការមិន ស្រឡាញ់គ្នា ការមើលងាយគ្នា ការប្រកួតប្រជែងគ្នា ការអាងបុណ្យសក្តិធំ ជាដើម។ ឧទាហរណ៍ បញ្ហាខ្វះ សីលធម៌ក្នុងការបើកបររបង្កនូវការកកស្ទះចរាចរណ៍និងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ជាដើម។

នៅពេលថ្មីៗនេះ ជំងឺរលាកសួតដោយវីរុសកូរូណាប៊ូកូវីដ១៩កំពុងរាតត្បាត និង សម្លាប់មនុស្ស អស់រាប់ម៉ឺននាក់នៅទូទាំងពិភពលោក។ ប្រទេសកម្ពុជាក៏កំពុងទទួលរងការរាតត្បាតពីមេរោគមួយនេះដែរ ដែលរហូតមកដល់ថ្ងៃនេះ មានមនុស្សឆ្លងមេរោគកូវីដ-១៩ ចំនួន១២២ ក៏ប៉ុន្តែមិនមានអ្នកស្លាប់ទេ។ មនុស្សខ្លះ នៅពេលឆ្លងមេរោគកូវីដ មានអារម្មណ៍ថាខ្លាចគេរើសអើង។ ស្របគ្នានេះដែរ មានមនុស្សខ្លះគិត ថា មានទង្វើអសីលធម៌ ឬសីលធម៌ធ្លាក់ចុះក្នុងមានដែលមានជម្ងឺកូវីដ-១៩កើតចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់។ ប្រសិនបើយើងគិតឱ្យបានស៊ីជម្រៅ យើងក៏មិនអាចនិយាយថា ដោយសារជំងឺនេះបានធ្វើឱ្យបញ្ហាសីលធម៌ របស់មនុស្សធ្លាក់ចុះនោះទេ ព្រោះយើងដឹងហើយថា ជំងឺរលាកសួតបណ្តាលពីវីរុសកូរូណាមេរោគថ្មីនេះ ជាទូទៅអាចឆ្លងចូលទៅក្នុងខ្លួនមនុស្សផ្សេងៗទៀតតាមរយៈ ការក្អក ការកណ្តាស់ ការប៉ះពាល់គ្នា ការខ្វះ អនាម័យ ការបរិភោគសាច់នៅ សាច់សត្វមានពិស ជាដើម ជឿតជំងឺនេះជាជំងឺសាហាវដែលអាចឆក់យក អាយុជីវិតរបស់មនុស្សក្នុងពេលដ៏ខ្លី។ ជំងឺនេះមានរោគសញ្ញា គ្រុនក្តៅ ហៀរសំបោរ ក្អក ឈឺបំពង់ក ដក ដង្ហើមញាប់ ដកដង្ហើមមិនពេញលេញ និងមានដង្ហើមដង្កក់ដែលធ្វើឱ្យមានការពិបាកក្នុងការដកដង្ហើមជា ដើម។ បុគ្គលណាបានកើតនិងឆ្លងជំងឺនេះនឹងប្រឈមនឹងការមិនហ៊ាននៅក្បែរ ឬ ការរត់គេចចេញរបស់ បុគ្គលផ្សេងៗទៀត ដែលគេយល់ថាជាការរើសអើង។ ពីព្រោះគេខ្លាចបុគ្គលដែលមានមេរោគ ចម្លងមេរោគ ទៅខ្លួនរបស់គេ ដែលទង្វើនេះ គឺជាការការពារខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាការរើសអើង ហើយក៏មិនមែនជា ការធ្លាក់ចុះនៃសីលធម៌របស់មនុស្សនោះដែរ។ គួយដឹងដូចជាជាតិជនជាតិចិនដែលជាជនជាតិមួយត្រូវបាន ទទួលការមិនសូវពេញចិត្តពីសាសន៍ដទៃមុនគេ ជឿថាពួកគាត់បានកើតជំងឺកូវីដនេះដំបូងគេ។ គ្រាន់

តែត្រឹមដំណាច់ខែមករា ដើមឆ្នាំ២០២០ កន្លងទៅ ប្រទេសចិនដែលមានប្រជាជន១៣៨៦លាននាក់ និង ជាអង្គការអធិបតេយ្យមួយក្នុងចំណោមអង្គការអធិបតេយ្យ១៩៣ប្រទេស បានបាត់បង់អាយុជីវិតប្រជាពលរដ្ឋខ្លួន អស់ជាង២០០នាក់ ខណៈជិត១០០០០នាក់ទៀតស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលតាមដាន ដោយសារតែវិជ្ជមាន នូវវីរុសកូរ៉ូណា ឬកូរ៉ូណាដំណាច់នេះនៅក្នុងខ្លួនរបស់ពួកគេ ហើយដោយសារតែវីរុសនេះ ទើបបានបង្កឱ្យ ប្រទេសស្ទើរតែទូទាំងពិភពលោកមានការឆ្លងរាលដាលនូវជំងឺនេះរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។

សព្វថ្ងៃដោយសារតែជំងឺនេះ បានធ្វើឱ្យពិភពលោកចាប់ផ្តើមមានទុក្ខព្រួយជាខ្លាំង ព្រោះស្ថានភាព កើតមាននៅចិនបានសាយភាយមកកាន់ប្រទេសនានាក្នុងនិងក្រៅតំបន់អាស៊ី។ មជ្ឈមណ្ឌលខ្លះយល់ថា ដូច ជាយឺតពេលណាស់ដែលចិនបិទទីក្រុង បិទដើមហោះហើរពលរដ្ឋខ្លួនទៅបរទេស ក្រោយពីមេរោគកូរ៉ូណា បានវាយលុកចេញពីក្រុងអ៊ូហាន។ ការបិទទីក្រុងធ្វើឱ្យក្រុងអ៊ូហានមួយនេះ ប្រែទៅជាស្ងាត់ជ្រងំ គ្មាន ចរាចរណ៍ បិទទីផ្សារ គឺប្រៀបបានជាទីក្រុងដែលគេទុកចោល។ អ៊ូហានជាទីក្រុងធំមួយ ស្ថិតនៅភាគក ណ្តាលប្រទេសចិន ត្រូវបានវាយលុកដោយមេរោគម្យ៉ាងដែលជាពពួកមេរោគផ្តាសាយធំមានឈ្មោះថា **វីរុសកូរ៉ូណាប្រភេទថ្មី ឬកូរ៉ូណា ១៩** ហើយវាបានបង្កឱ្យមនុស្សក្នុងក្រុងរាប់សិបនាក់ធ្លាក់ខ្លួនឈឺធ្ងន់ៗនៅក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១៩ កន្លងទៅ។ អ្នកជំងឺទាំងនោះត្រូវបានគេរកឃើញថា ជាអ្នករស់នៅតំបន់ផ្សារលក់គ្រឿងស មុខអ៊ូណាន ហើយជាអាជីវករសាច់ត្រី និងគ្រឿងសមុទ្រ។ មកដល់សប្តាហ៍ទី២ នៃខែមករា ឆ្នាំ២០២០ វី រុសនេះបានអង្រួនពិភពលោក ព្រោះក្រោយពីធ្លាក់ខ្លួនឈឺ អ្នកជំងឺទាំងនោះបានស្លាប់ជាបន្តបន្ទាប់ពីមួយ ថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ។ វីរុសដែលសាហាវធ្វើឱ្យគេខ្លាចរអា មិនទាន់មានអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រជំនាញសុខាភិបាលណា ម្នាក់រកឃើញថា វាមានប្រភពមកពីអ្វីឱ្យពិតប្រាកដនោះនៅឡើយទេ? គឺវាប្រៀបបាននឹងវីរុសដ៏អាចកំប៉ា ង។ អ្នកដែលមានប្រព័ន្ធសុខុមាលភាពត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាជនងាយរងគ្រោះបំផុត ព្រោះមេរោគនឹងឆ្លង តាមប្រព័ន្ធផ្លូវដង្ហើម ដែលបញ្ចេញដោយម៉ូលេគុលទឹកមាត់ ដោយការក្អក និងកណ្តាស់ ហើយអាចធ្វើឱ្យ អ្នកជិតខាងឆ្លងបានជាបន្តបន្ទាប់។ ដើម្បីសុខុមាលភាពនៃមនុស្សជាតិ មុននឹងប្រកាសពីភាពអាសន្ន អង្គ ការសុខភាពពិភពលោក(WHO) ក៏បានប្រកាសពីវិធីការពារខ្លួនជាបន្តបន្ទាប់ពីជំងឺនេះដោយផងដែរ ដោយមិនឱ្យភ្លេចពីការលាងដៃជាមួយសាប៊ូ អាល់កុល ឬដែលអាល់កុល និងត្រូវខ្ទប់មាត់និងច្រមុះ នៅ ពេលក្អកនិងកណ្តាស់ដោយយកកន្សែង ក្រម៉ា ក្រដាស ឬដោយកែងដៃ ជៀសវាងប៉ះពាល់ជិតស្និទ្ធជាមួយ អ្នកដែលគ្រុនក្តៅ និងក្អក ឬផ្តាសាយ និងត្រូវចម្អិនសាច់និងស៊ុតឱ្យបានឆ្អិនល្អ ជៀសវាងប៉ះពាល់ជាមួយ សត្វព្រៃរស់ ឬកន្លែងចិញ្ចឹមសត្វដោយគ្មានពាក់សម្ភារការពារខ្លួន ជឿតជំងឺផ្លូវដង្ហើមបង្កឡើងដោយវីរុសនេះ អាចចូលមកពិបាកជីវិតមនុស្សយ៉ាងសម្ងាត់ និងលឿនបំផុតដែលធ្វើឱ្យគេមិនហ៊ាននៅក្បែរអ្នកជំងឺ ជា ពិសេសគឺអ្នកជំងឺមានប្រភពមកពីអ៊ូហាន ឬជាជនជាតិចិន។ នាឱកាសនោះ វិធានការចំនួន៤ ត្រូវបាន សហគមន៍អន្តរជាតិបានធ្វើទៅលើចិន គឺធ្វើទៅលើប្រជាជនខ្លួនឯងដែលរស់នៅប្រទេសចិន និងជនជាតិ ចិនដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសរបស់ពួកគេ។ វិធានការចំនួនបួននោះរួមមាន ការជម្លៀសពលរដ្ឋរបស់ប្រទេស

ពួកគេចេញពីចិន ខេត្តហ្វីប៊ី និងខេត្តនានា ការបិទជើងហោះហើរនៃក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍ធំៗ ការបិទ
ទិដ្ឋាការសម្រាប់ជនជាតិចិន និងប្រទេសជុំវិញចិនក៏បានចាប់ផ្តើមបិទព្រំដែន។ បើតាមគេហទំព័រសារ
ព័ត៌មាន Newsweek ស្ទើរតែគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់ដែលមានព្រំដែននឹងចិន បានសម្រេចចិត្តបិទព្រំដែន
តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងពីចម្ងាយជាបន្តបន្ទាប់ ដូចជា ហ្គានីស្ថាន ប៊ូតាន ឥណ្ឌា កាសាស្ថាន គីហ្គីស្ថាន
ឡាវ ម៉ុងហ្គោលី មីយ៉ាន់ម៉ា ណេប៉ាល់ កូរ៉េខាងជើង ប៉ាគីស្ថាន តាជីគីស្ថាន វៀតណាម និងរុស្ស៊ីចុងក្រោយ
គេ។ បន្ទាប់មកនៅយប់ថ្ងៃទី២៩មករា យន្តហោះអាមេរិកនិងជប៉ុនបានចូលដឹកពលរដ្ឋរបស់ខ្លួនសរុបគឺ
ជិត៥០០នាក់ពីទីក្រុងអ៊ូហាន ព្រមទាំងព្រមានពលរដ្ឋខ្លួនថា បើមិនមានការចាំបាច់មិនត្រូវទៅចិនទេ។
ចំពោះអង់គ្លេសវិញ នាយប់ថ្ងៃទី៣០មករា គឺបានស្នើចិនអនុញ្ញាតឱ្យបើកក្រុងបន្តិច ដើម្បីជម្លៀសពលរដ្ឋ
ខ្លួនមកកាន់មាតុភូមិវិញ ដោយអង់គ្លេសបានយកយោធាទៅសង្គ្រោះទៅជាមួយផងដែរ។ បើតាមសារ
ព័ត្តមានញូវយ៉កថាម បានរាយការណ៍ថា ក្នុងនោះប្រទេស បារាំង កូរ៉េខាងត្បូង ម៉ារ៉ុក អាណ្លីម៉ង់ កាហ្សាក់
ស្ថាន អង់គ្លេស កាណាដា រុស្ស៊ី ហូល្លង់ កូម៉ូរ៉ូ និងអូស្ត្រាលី ក៏គ្រោងនឹងជម្លៀសពលរដ្ឋខ្លួនពីអ៊ូហានដែរ។
ក្នុងចំណោមប្រទេសដែលបិទព្រំដែននោះ ក៏មានប្រទេសបិទទិដ្ឋាការផងដែរ តែជម្រើសមួយនេះ ត្រូវបាន
គេមើលឃើញជាពិសេស គឺនៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដែលដំបូងគេ គឺហ្វីលីពីន មេដឹកនាំកំពូលឌូឌីតេ បាន
ប្រកាសស្ទើរជារៀងរាល់ថ្ងៃពីវិធានការទប់ស្កាត់ការបិទទិដ្ឋាការអ្នកដំណើរចិន តែទីបំផុតប្រទេសនេះក៏
បានឆ្លងមួយករណី។ បន្ទាប់មកវិធានការដដែលនេះបាននាំឱ្យម៉ាឡេស៊ី វៀតណាម ធ្វើតាម ហើយសិង្ហបុរី
និងថៃកំពុងស្ថិតក្នុងការពិចារណា។ ជាមួយគ្នានេះ ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍ធំៗ ក៏បានផ្អាកនិងកាត់បន្ថយ
សេវាកម្មដល់ប្រទេសចិនរួមមាន ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍អង់គ្លេសអ៊ែររ៉េ EU Airline ក្រុមហ៊ុនអាកាស ចរ
ណ៍អាណ្លីម៉ង់ Lufthansa ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍អាមេរិក KLM និង United។ ចំណែកក្រុមហ៊ុន Toyota
Volkswagen IKEA Starbucks Tesla ក្រុមហ៊ុន McDonald's និងក្រុមហ៊ុនបច្ចេកវិទ្យាយក្ស Foxconn
បានបិទហាងជាបណ្តោះអាសន្ននៅចិនព្រមទាំងព្រមានដើរចេញពីប្រទេសចិន។ ដើម្បីជាការឆ្លើយតបវិញ
រដ្ឋាភិបាលនៃទីក្រុងប៉េកាំងបានសម្រេចថា នឹងបញ្ជូនយន្តហោះទៅដឹកប្រជាជនដែលមានស្រុកនៅ
កំណើតនៅខេត្តហ្វីប៊ី (Hubei) ពីបណ្តាប្រទេសនានា ត្រឡប់មកវិញឱ្យបានលឿនបំផុតតាមដែលអាចធ្វើ
ទៅបាន ព្រោះប្រទេសមួយចំនួន បានសម្រេចផ្អាកជើងហោះហើរជាមួយចិន ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យប្រជាជន
ចិនទាំងនោះ មិនអាចត្រឡប់មកប្រទេសកំណើតវិញបាន។ អាកាសចរណ៍ស៊ីវិលចិនបានរាយការណ៍ឱ្យ
ដឹងថា មុនបិទទីក្រុងប្រជាជនក្រុងអ៊ូហានបានហោះហើរទៅកាន់គោលដៅជាច្រើន គឺស្ទើរតែកន្លះលាន
នាក់ក្នុងចំណោមប្រជាជនអ៊ូហានសរុប១១លាននាក់។ ក្នុងនោះគឺមានទៅសិង្ហបុរី និងថៃជិត១ម៉ឺននាក់
ដែលចំនួននេះគឺច្រើនជាងប្រទេសណាៗទាំងអស់។ នៅថ្ងៃទី៣១មករា ជើងហោះហើររបស់ក្រុមហ៊ុន
អាកាសចរណ៍ចិន Xiamen នឹងទៅដឹកជនជាតិចិនពីទីក្រុង Kota Kinabalu ក្នុងប្រទេសម៉ាឡេស៊ី និងទី
ក្រុងបាងកក ប្រទេសថៃ។ នៅក្នុងទីក្រុងបាងកក គឺមានជនជាតិចិនមកពីខេត្តហ្វីប៊ី ចំនួន១១៧នាក់ កំពុង

ជាប់គាំងនៅទីនោះ ហើយ១០០នាក់ទៀតក្នុងទីក្រុង Kota Kinabalu ដែលបង្ហាញឆន្ទៈចង់ជិះយន្តហោះ
នេះត្រឡប់មកក្រុងអ៊ូហានវិញឆាប់ៗតាមដែលអាចធ្វើបាន។^១

រាល់ នីតិបុគ្គល ក្រុមហ៊ុន និងរដ្ឋទាំងអស់ដែលធ្វើរបៀបនេះដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ គឺដើម្បីបង្ការ
ហានិភ័យអាយុជីវិតពលរដ្ឋសញ្ជាតិពួកគេដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាការធ្វើឡើងដើម្បីការពារប្រយោជន៍
ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេជាមួយចិន ខណៈចិនកំពុងមានបញ្ហា ហើយទង្វើទាំងនេះ ក៏យើងមិនអាចចាត់ទុកថា
ជាការធ្លាក់ចុះលើផ្នែកសលីធម៌ដែរ។

នៅបណ្តាប្រទេសអាស៊ី អង្គការសុខភាពពិភពលោកបានយកថ្ងៃចុងខែមករា ប្រកាសអាសន្ន
កម្រិតពិភពលោក ព្រោះគួរលេខអ្នកស្លាប់ដោយជំងឺកូវីដ១៩ បានកើនឡើងជាង២០០នាក់ តែព្យាបាលជា
សះស្បើយបានចំនួន១៨៧នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកមានផ្ទុកមេរោគជិត១០០០០នាក់។ អង្គការសុខភាព
ពិភពលោក បានអំពាវនាវឱ្យប្រទេសទាំងអស់ការពារខ្លួន តែមិនត្រូវបោះបង់ចោលការសហប្រតិបត្តិការ
ជាមួយអន្តរជាតិនោះទេ គឺត្រូវរួមគ្នាវាយបង្ក្រាបជំងឺកំណាចនេះជាមួយចិន។ យ៉ាងណាចិនខ្លួនឯង បាន
ប្តេជ្ញាថានឹងបង្ក្រាបជំងឺកំណាចដែលឆក់យកជីវិតពលរដ្ឋរបស់គេជាបន្តបន្ទាប់ តែក៏មិនចោលការស្វាគមន៍
កិច្ចសហប្រតិបត្តិការផងដែរ។ ការសហប្រតិបត្តិការនេះ ចិនបានស្វាគមន៍ជាពិសេសនឹងអង្គការសុខភាព
ពិភពលោក និងបណ្តាអង្គការអន្តរជាតិដទៃទៀត ខណៈអាមេរិកព្យាយាមទៅត្រួតពិនិត្យស្ថានភាពជំងឺ
នៅអ៊ូហាន។ ចំណែកអូស្ត្រាលី ជប៉ុន ហុងកុង កំពុងស្វែងរកវ៉ាក់សាំងការពារដែលត្រូវបានវាយតម្លៃថា នឹង
ចំណាយពេលដល់ទៅមួយត្រីមាស។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ក៏មានអតីតអ្នកចារកម្មអ៊ីស្រាអែលម្នាក់
បានយល់ថា មេរោគនេះបានឆ្លាយចេញពីវិទ្យាស្ថានជីវសាស្ត្រដែលមានចម្ងាយប្រមាណ៣០គីឡូម៉ែត្រពី
តំបន់ផ្ទះមេរោគ គឺលោកសង្ស័យថា មេរោគនេះ ចិននឹងយកទៅបង្កដើម្បីសង្គ្រាមជីវសាស្ត្រក៏វាបាន។ តែ
យ៉ាងណា ចិនបានប្រានចោលព័ត៌មានដែលចុះផ្សាយដោយសារព័ត៌មានអន្តរជាតិមួយចំនួនពីរឿងរ៉ាវ
នេះ។ ចំពោះការចោទប្រកាន់ និងការបដិសេធនេះ បើយើងយកបញ្ហាសីលធម៌មកនិយាយវិញ គឺមនុស្ស
ជាតិនៃពិភពលោកយើងនៅមានសីលធម៌ និងគុណធម៌ខ្ពស់ណាស់ចំពោះសុខុមាលភាពមនុស្សជាតិ ជឿត
មិនត្រឹមតែអង្គការសុខភាពពិភពលោកមិនទុកឱ្យចិនឯកោដូចជាការរើសអើងនោះទេ។ នៅមានមេដឹកនាំ
បណ្តាប្រទេសមួយចំនួនបង្ហាញពីសាមគ្គីភាពនឹងចិន ក្នុងការឈរទប់ទល់នឹងជំងឺកូវីដ១៩ នេះដែរ។
លោក **មូនចេអ៊ិន** ប្រធានាធិបតីកូរ៉េខាងត្បូង បានថ្លែងសង្កត់ន័យធ្ងន់ៗក្នុងសន្និសីទចំពោះមុខទូរទស្សន៍
ប្រព័ន្ធឃោសនានានាថា *អាវុធដើម្បីការពារខ្លួនយើងពីកូវីដ១៩ប្រភេទថ្មីនេះ ពុំមែនជាភាពភ័យខ្លាច
និងការស្តាប់ខ្លឹមទេ ក៏ប៉ុន្តែគឺកិច្ចសហប្រតិបត្តិ និងជំនឿចិត្ត។* លោកបានចេញមុខមកធ្វើសន្និសីទសារ
ព័ត៌មាននេះ គឺដើម្បីបង្ហាញពីចំណាត់ការក្តៅប្រឆាំងនឹងព័ត៌មានក្លែងក្លាយ (Fake News) ពាក់ព័ន្ធរឿង

¹ តាមការចុះផ្សាយរបស់ CAN នាថ្ងៃសុក្រ ទី៣១ ខែមករា

ក្បួនរឹស ដែលបង្កភាពភិតភ័យដល់ពលរដ្ឋ។ ចំណែកមេដឹកនាំថែលោក ប្រាយុទ្ធចាន់អ៊ុច ក៏បានកោតសរសើរដល់ប្រព័ន្ធសុខាភិបាលរបស់ខ្លួន ដែលបានព្យាបាលជនជាតិចិន៥នាក់ជាសះស្បើយពីជំងឺនេះ។ រដ្ឋាភិបាលថែថា មិនត្រឹមតែត្រួតពិនិត្យមើលអ្នកដំណើរមកពីអ៊ូហានទេ ប៉ុន្តែត្រូវតាមដានរាល់បណ្តាអ្នកមកពីគ្រប់ប្រទេសដែលមានហានិភ័យ ដោយវាស់កម្ដៅពេលដើរ តាមរយៈការម៉ា។ ប្រសិនបើជនសង្ស័យត្រូវបានគេរកឃើញថា មានផ្ទុកមេរោគនោះ គេនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅសង្កេតមើលរោគសញ្ញា និងព្យាបាលដោយមិនគិតពីអ្នកដែលមកពីប្រទេសណាក៏ដោយ គឺត្រូវតែទទួលបានការស្វាគមន៍ ពីព្រោះពួកគេត្រូវបានចាត់ទុកថាជាក្លៀវរបស់ប្រទេស។ លោកប្រាយុទ្ធចាន់បន្តថា គ្មានសុខទុក្ខអ្វីសំខាន់ជាងសុខទុក្ខរាស្ត្រនោះទេ។ យ៉ាងណាមិញ ចំពោះមេដឹកនាំកម្ពុជា នៅពេលដែលរកឃើញមានរឹសក្បួនណាមួយករណីនៅក្នុងព្រះសីហនុនោះ សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានសម្រេចចិត្តដោយមិនជម្លៀសប្រជាជនខ្លួនពីទីក្រុងអ៊ូហាន ឬ ចិននោះទេ គឺសម្តេចបានឱ្យពេទ្យព្យាបាលជនជាតិនោះដោយយកចិត្តទុកដាក់បំផុតរហូតទទួលបានជោគជ័យក្នុងការព្យាបាលផងដែរ។ ស្ថិតក្នុងកាលៈទេសៈដ៏គួរឱ្យព្រួយបារម្ភនេះ មេដឹកនាំជាច្រើនក្នុងពិភពលោកបានចេញមកអូសទាញស្មារតីប្រជាជាតិខ្លួន កុំឱ្យមានចរិតរើសអើងចិនដោយសារជំងឺកូវីដ១៩នេះ ដោយលើកឡើងថា ជំងឺមិនកំណាចដល់ជំងឺភ័យខ្លាចជ្រុល និងបុរេស្តបំប្លែងដែលមានក្នុងខ្លួនមនុស្សជាតិនោះទេ។

តាមរយៈហេតុការណ៍ខ្លះ មានមនុស្សមួយចំនួនបានលើកឡើងថា ពិភពលោកហាក់បានធ្លាក់ចុះផ្នែកសីលធម៌និងចរិតមនុស្សធម៌ ខ្វះការទទួលខុសត្រូវចំពោះបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត។ ជាក់ស្តែងមានបណ្តាប្រទេសមួយចំនួនមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យនាវា Westherdam ដែលផ្ទុកមនុស្សជិត ២០០០ នាក់ចូលចតនៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន ដោយសារការភ័យខ្លាចការឆ្លងជំងឺកូវីដ១៩នេះ។ ប្រការនេះយើងក៏មិនអាចនិយាយថាប្រទេសទាំងនោះធ្លាក់ចុះនូវសីលធម៌ដែរ ដ្បិតគេខ្លាចអ្នកនៅកប៉ាល់នោះចម្លងមេរោគដ៏កាចសាហាវនេះដល់ប្រជាជនរបស់ពួកគេ គ្រាន់តែថាប្រទេសទាំងនោះខ្វះវិធានការក្នុងការចាត់ចែងទទួល។ ប៉ុន្តែសម្រាប់កម្ពុជា គឺសម្តេច ហ៊ុន សែន ដែលជាមេដឹកនាំកម្ពុជា បានអនុញ្ញាតឱ្យកប៉ាល់នោះចូលចត ដោយយល់ព័ត៌មានមនុស្សធម៌និងសិទ្ធិក្នុងការរស់រៀនមានជីវិត។ ទង្វើនេះបានបង្ហាញពិភពលោកថា កម្ពុជាកំពុងឈរលើមូលដ្ឋានសីលធម៌និងគុណធម៌ខ្ពស់ ដែលយើងសឹងតែអាចនិយាយថា មិនមានបណ្តាអារ្យប្រទេសមួយចំនួនធ្វើបាន។

ក្រៅពីការមានសីលធម៌ក្នុងការយល់ព័ត៌មានមនុស្សធម៌ និងសិទ្ធិក្នុងការរស់រៀនមានជីវិត សីលធម៌នៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងគ្នាទីការងាររបស់ខ្លួនក៏ដូចជាការលើកទឹកចិត្ត ក៏មានព្រមជាមួយគ្នាផងដែរ។ សម្តេចតេជោ នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃកម្ពុជា បានថ្លែងកោតសរសើរថ្នាក់ដឹកនាំ មន្ត្រីរាជការ ជាពិសេសបុគ្គលិកសុខាភិបាលនៅទូទាំងប្រទេស ដែលបានខិតខំអនុវត្តគោលនយោបាយសុខាភិបាលនិងកម្មវិធីនយោបាយនានារបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រេចបានសមិទ្ធផលគួរជាទីមោទនៈ។ ការផ្តល់សេវាអប់រំសុខភាព ការបង្ការ

ជំងឺ ការពិនិត្យព្យាបាល និងការថែទាំសុខភាពជូនប្រជាជន គឺជាការងារអាទិភាពរបស់យើងក្នុងការប្រយុទ្ធ ប្រឆាំងនឹងការរីករាលដាលនៃជំងឺកូវីដ១៩។ ការការពារការឆ្លងមេរោគ មានដូចជាការកុំឱ្យចាប់ដៃស្វាគមន៍ពេល ជួបគ្នា គឺត្រូវប្រើវប្បធម៌ដ៏ល្អរបស់ខ្មែរដែលពេលជួបគ្នា ត្រូវលើកដៃជម្រាបសួរគ្នា ដើម្បីបង្កាច់ជំងឺកូវីដ១៩ ក៏ដូចជាឱ្យមានការពិចារណាការឧបត្ថម្ភផ្សេងៗក្នុងករណីមានអ្នកកើតជំងឺកូវីដ។^២

ចំពោះមុខនៃវិបត្តិសុខភាពពិភពលោក ដោយសារតែការរាតត្បាតជំងឺកូវីដ១៩ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ជាដឹកនាំដោយសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន បានចាត់វិធានការជាក់លាក់ដើម្បីទប់ទល់នឹង ផលប៉ះពាល់ពីជំងឺនេះ ទាំងវិធានការការពារសុខុមាលភាពប្រជាពលរដ្ឋ និងវិធានការសេដ្ឋកិច្ច។ លើសពី នេះទៅទៀត រាជរដ្ឋាភិបាលបានរៀបចំវិធានការដើម្បីជួយដល់កម្មករ កម្មករិនី ដែលប្រឈមនឹងការ បាត់បង់ការងារដោយសារតែរោងចក្រសុំព្យួរសកម្មភាព ដ្បិតកង្វះវត្ថុធាតុដើម។ ខណៈពិភពលោកទាំង មូលកំពុងប្រឈមនឹងការរាតត្បាតនៃជំងឺកូវីដ១៩ នាយករដ្ឋមន្ត្រីកម្ពុជា បានពុះពារយ៉ាងខ្លាំង ទាំងផ្តល់ ការលើកទឹកចិត្ត និងការសម្រេចអនុញ្ញាតឱ្យនាវាទេសចរណ៍ Westerdam ចូលចតនៅក្នុងកំពង់ផែអន្តរ ជាតិព្រះសីហនុ ខណៈប្រទេស៤ កោះចំនួន២ បានបដិសេធមិនឱ្យនាវាយក្សនេះចូលចតដោយសារតែ ភ័យខ្លាចជំងឺកូវីដ១៩។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ ប្រជាជនចិនបានប្រសិទ្ធនាមចំពោះកាយវិការមនុស្សធម៌ និងការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះប្រទេសជាមិត្តរបស់ខ្លួនក្នុងគ្រាលំបាកនេះថា **«បុរសសង្ហារដើរបញ្ញាស ទិស»** ខណៈមេដឹកនាំនៃប្រទេសផ្សេងៗ មិនហ៊ានទៅកាន់ប្រទេសចិន ហើយពិភពលោកក្នុងសតវត្សរ៍ទី ២១នេះ។ សម្តេចតេជោបានមានប្រសាសន៍ថា *ជំងឺកូវីដ១៩ គ្មានអ្វីគួរឱ្យភ័យខ្លាចឡើយ ប៉ុន្តែជំងឺភ័យខ្លាច បានជារឿងដែលគួរឱ្យភ័យខ្លាច។* ការភ័យខ្លាចនៃជំងឺនេះបានរុញច្រានឱ្យមានការរើសអើងជាតិសាសន៍ រើសអើងមនុស្សនៅក្នុងសង្គម។ ការភ័យខ្លាចបានធ្វើឱ្យមនុស្សមួយចំនួនបាត់បង់នូវភាពម្ចាស់ការ បាត់បង់ ជំនឿចិត្តលើខ្លួនឯង។

តើយើងអាចនិយាយបានទេថា ការប្រឈមនឹងជំងឺកូវីដ១៩នេះ ធ្វើឱ្យមនុស្សធ្លាក់ចុះនូវសីល ធម៌? ស្របគ្នានឹងសកម្មភាពមនុស្សធម៌ដែលបានបង្ហាញតាមរយៈការសាមគ្គីភាពដ៏រឹងមាំជាធ្នងមួយជួយ គ្នាគ្រប់ពេលវេលារបស់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលគាំទ្រដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងគាំទ្រដោយសម្តេច តេជោ ហ៊ុន សែន ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងជំងឺកូវីដ១៩នេះ? តាមរយៈកាយវិការនេះ យើងអាចនឹងធ្វើឱ្យជំងឺ នេះជៀសផុតពីការឆ្លងកម្រិតអាសន្ននៅកម្ពុជា ហើយប្រជាពលរដ្ឋនឹងចាកផុតពីជំងឺរាតត្បាតនេះតាម រយៈការអនុវត្តបទដ្ឋាន អនាម័យជាប្រចាំ និងគ្មានការភ័យខ្លាចចំពោះជំងឺដែលអាចបង្ការបាននេះឡើយ

^២ សម្តេចបានថ្លែងនៅពេលដែលសម្តេចអញ្ជើញជាអធិបតីបិទសន្និបាតបូកសរុបការងារឆ្នាំចាស់ឆ្នាំ២០១៩ និងលើកទិសដៅ ការងារឆ្នាំថ្មីឆ្នាំ២០២០ របស់ក្រសួងសុខាភិបាល ដែលប្រារព្ធធ្វើឡើងនៅសណ្ឋាគារសុខា កាលពីថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២០។

ដោយយើងរួមគ្នាកម្ចាត់ជំងឺកូវីដ១៩ទាំងអស់គ្នា និងចូលរួមអនុវត្តវិធានការដែលដាក់ចុះដោយក្រសួងសុខាភិបាល ក៏ដូចជាអាជ្ញាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីប្រឆាំងនឹងវិបត្តិជំងឺកូវីដ១៩។ ចំពោះមុខនឹងការប្រឈមមុខការរាតត្បាតនៃមហន្តរាយដែលកំពុងតែវាយលុកពិភពលោកបច្ចុប្បន្ន អាជ្ញាភិបាលកម្ពុជា បានដាក់ចុះនូវកញ្ចប់វិធានការលើផ្នែកសុខុមាលភាព សាធារណៈនិងសេដ្ឋកិច្ចសង្គម ដើម្បីបង្ការនិងកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានដែលបង្កឡើងដោយជំងឺកូវីដ១៩។ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងជំងឺកូវីដ១៩ ដែលសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី **ហ៊ុន សែន** បានប្រកាសឱ្យក្រសួងស្ថាប័នទាំងរដ្ឋនិងឯកជន ព្រមទាំងពលរដ្ឋម្នាក់ៗត្រូវចាត់ទុកថា **ជាការងារអាទិភាពទី១ និងចាំបាច់បំផុត។**

វិធានការដែលបានត្រៀមរៀបចំមុនពេលបុរសជនជាតិខ្មែរម្នាក់ត្រូវបានរកឃើញថាបានឆ្លងវីរុសកូវីដ១៩ ពីបុរសជនជាតិជប៉ុនម្នាក់ដែលធ្វើការនៅកន្លែងជាមួយគ្នា នៅទីរួមខេត្តសៀមរាប កាលពីថ្ងៃទី៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ គឺអ្នកជំងឺត្រូវបានព្យាបាល និងថែទាំយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ពីសំណាក់ក្រុមគ្រូពេទ្យជំនាញ។ ជាមួយគ្នានេះ ក្រុមគ្រួសារ៣នាក់ផ្សេងទៀតរបស់គាត់រួមជាមួយអ្នកមានទំនាក់ទំនងនឹងអ្នកជំងឺជនជាតិខ្មែរ និងជប៉ុនសរុបជិត៣០នាក់នោះ ត្រូវបានធ្វើតេស្តស្វែងរករោគសញ្ញាដោយវិទ្យាស្ថានប៉ាស្ទ័រ នៅល្ងាចថ្ងៃទី៨ និងទី៩ ខែមីនា និងបានបង្ហាញលទ្ធផលថា មានអវិជ្ជមានមេរោគកូវីដ១៩។ ទោះជាស្ថានភាពនៃការរាតត្បាតនៃវីរុសនេះលឿនរហ័ស និងមានភាពគួរឱ្យព្រួយបារម្ភ ជាពិសេសសម្រាប់មនុស្សវ័យចំណាស់ដែលមានភាពស្តាំនៃសព្វកាយខ្សោយ ប៉ុន្តែភាពភ័យខ្លាចរបស់មនុស្សចំពោះវីរុសកូវីដ១៩ មានសភាពធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងជាងលើសពីហានិភ័យពិតរបស់វា។ ចាប់តាំងពីការផ្ទុះឡើងនៃការរាតត្បាតចម្លងវីរុសកូវីដ១៩ ពីទីក្រុងអ៊ូហាន ប្រទេសចិន ប្រមុខអាជ្ញាភិបាលកម្ពុជា សម្តេចតេជោ **ហ៊ុន សែន** បានដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងសកម្មភាពមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ទាំងការលើកទឹកចិត្ត និងការសហការជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងជំងឺថ្មីនេះ។ សម្តេចតេជោ **ហ៊ុន សែន** បានថ្លែងបញ្ជាក់ថា **ចាប់តាំងពីផ្ទុះជំងឺកូវីដ១៩ រហូតមកដល់ពេលនេះ និងរហូតទៅដល់ការបញ្ចប់នៃជំងឺកូវីដ១៩នេះ ការងារអាទិភាពខ្ពស់បំផុតរបស់កម្ពុជា គឺប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការរាលដាលនៃកូវីដ១៩ ដែលនេះគឺជាការងារដែលយើងត្រូវធ្វើទាំងអស់គ្នា។** សម្តេចបានបន្តថា **កម្ពុជាត្រូវតែរៀបចំផែនការ និងវិធានការនានាដែលត្រូវប្រកាន់យកក្នុងករណីកូវីដ១៩បានឆ្លងមកដល់កម្ពុជា និងបានឆ្លងរាលដាលពីពលរដ្ឋម្នាក់ទៅពលរដ្ឋម្នាក់ដែលមានល្បឿនលឿននិងទ្រង់ទ្រាយធំ។** រដ្ឋបានត្រៀមថវិកាសម្រាប់ជួយពលរដ្ឋក្នុងករណីចាំបាច់នៃការឆ្លងរាលដាលកូវីដ១៩ តាមរយៈការសម្រេចកាត់បន្ថយការចំណាយរបស់ក្រសួងស្ថាប័នទាំងអស់ចំនួន៥០ភាគរយ លើកលែងតែក្រសួងការបរទេស ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលត្រូវកាត់បន្ថយ២៥ភាគរយ ដើម្បីសន្សំប្រាក់ទាំងនោះ។ ការចំណាយរបស់អាជ្ញាធរថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក៏ត្រូវកាត់បន្ថយដែរ ដើម្បីសន្សំប្រាក់ទាំងនោះទុកសម្រាប់បង្កើនការចំណាយចាំបាច់ទៅលើវិស័យសុខាភិបាល។ ជាវិធានការដាក់ស្តែង ក្រោយពីបុរសម្នាក់នៅខេត្តសៀមរាបត្រូវបានរកឃើញថាមានភាពវិជ្ជមានវីរុសកូវីដ១៩ វិធានការបន្ទាន់គឺសម្តេច

តេជោ ហ៊ុន សែន បានបញ្ជាឱ្យក្រសួងអប់រំបិទសាលារៀនទាំងអស់ក្នុងក្រុងសៀមរាបជាបណ្តោះអាសន្ន ដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមានការឆ្លងវីរុសកូវីដ១៩ដោយហេតុ រហូតដល់មានការជូនដំណឹងជាថ្មី។ គម្រោង រៀបចំប្រារព្ធសង្គ្រាន្តសៀមរាបក៏ត្រូវបានប្រមុខរាជរដ្ឋាភិបាលបញ្ជាឱ្យលុបចោលផងដែរ។ នៅថ្ងៃទី៩ ខែមី នា សាលារៀនទាំងរដ្ឋនិងឯកជនសរុបចំនួន១១០ រាប់តាំងពីសាលាមត្តេយ្យរហូតដល់សាកលវិទ្យាល័យ និងសាលា បណ្តុះវិជ្ជាជីវៈក៏ត្រូវបានបិទជាបណ្តោះអាសន្ន។ នេះគឺជាវិធានការដើម្បីបង្ការការរីករាលដាល នៃការឆ្លងជំងឺកូវីដប្រកបទៅដោយសីលធម៌ និងការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងភាពជាអ្នកដឹកនាំ។ ជាមួយ គ្នានេះដែរ ប្រជាពលរដ្ឋអាចចូលរួមជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងជំងឺកូវីដ១៩នេះ ដោយ បញ្ឈប់ការភ័យខ្លាចហួសហេតុដែលនាំឱ្យមានការបង្កចលាចល តែត្រូវងាកមកអនុវត្តការសម្អាតអនាម័យ (សម្អាតផ្ទះសំបែង ឧស្សាហ៍លាងដៃនឹងសាប៊ូ ឬទឹកអាកុល និងដែលផ្សេងៗ ប្រើម៉ាស់ ឬក្រម៉ានៅកន្លែង ចាំបាច់មួយចំនួន។ ក្នុងករណីមានការសង្ស័យក្រោយពីមានរោគសញ្ញាសង្ស័យមួយចំនួន គួរប្រញាប់ទៅ មន្ទីរពេទ្យ ឬមណ្ឌលសុខភាពដែលនៅជិតលោកអ្នកដើម្បីធ្វើតេស្តរកមើលជំងឺកូវីដ១៩) និង ស្នើសុំអាជ្ញា ធរមានសមត្ថកិច្ច ជាពិសេសអយ្យការអមតុលាការរាជធានីខេត្តទាំងអស់នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ចាត់ វិធានការផ្លូវច្បាប់ដ៏តឹងរឹងចំពោះជនណាដែលបំពុលព័ត៌មាន ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិតទាក់ទងនឹងជំងឺកូ រីដ១៩ និងប្តេជ្ញាចូលរួមជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងជំងឺកូវីដ ដោយរួមសាមគ្គីជាធ្ម មួយទប់ស្កាត់ការរាតត្បាតនៃជំងឺនេះ ប្រឆាំងដាច់ខាតការបំពុលសង្គម និងការបំភ័យដោយក្រុមជនទុច្ចរិត ជាដើម។

ទន្ទឹមនឹងនេះ អង្គការសុខភាពពិភពលោក បានចេញសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានមួយ កាលពីថ្ងៃទី១៩ ខែកុម្ភៈ ស្នើឱ្យកម្ពុជាត្រៀមលក្ខណៈឱ្យបានល្អ ដើម្បីឆ្លើយតបរហ័សនិងទាន់ពេលវេលា ចំពោះលទ្ធភាពនៃ ការរីករាលដាលជំងឺកូវីដ១៩ ដែលអាចកើតមាននៅកម្ពុជា។ ដើម្បីត្រៀមបង្ការការឆ្លងរាលដាលនេះ អង្គ ការសុខភាពសុភាពពិភពលោក កំពុងធ្វើការជាមួយក្រសួងសុខាភិបាល និងដៃគូដទៃទៀត ដើម្បីឱ្យ ប្រទេសកម្ពុជាធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពអំពីផែនការត្រៀមលក្ខណៈ និងការឆ្លើយតបកម្រិតថ្នាក់ជាតិ ហើយនិង កំណត់ចំណុចខ្លះខាតចំពោះសកម្មភាពត្រៀមជាអាទិភាព។ ចំណុចអាទិភាពដែលត្រូវត្រៀមទុក រួមមាន ការគ្រប់គ្រងឧប្បត្តិហេតុ ការធ្វើផែនការ ការសម្របសម្រួលផ្នែកពហុវិស័យ ការវាយតម្លៃតាមដានហានិ ភ័យ មន្ទីរពិសោធន៍ ការគ្រប់គ្រងគ្លីនិក និងសេវាកម្មថែទាំសុខភាព ការត្រួតពិនិត្យនិងបង្ការការឆ្លង វិធាន ការសុខភាពសាធារណៈមិនមែនឱសថ និងសម្ភារៈសម្រាប់ធ្វើប្រតិបត្តិការជាដើម។

បន្ទាប់មកទៀត ក្នុងសប្តាហ៍ទី២នៃខែមីនា ក្រសួងអប់រំបានចេញសេចក្តីណែនាំសារជាថ្មី ឱ្យផ្អាក គ្រឹះស្ថានសិក្សាគ្រប់ប្រភេទចាប់ពីថ្ងៃចន្ទ ទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ ក្រោយពីមានការផ្ទុះឡើងនូវជំងឺកូវីដ ១៩នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាកាលពីពេលថ្មីៗនេះ ដោយក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានចេញនូវសេចក្តី ណែនាំលើកទី២ ស្តីពីការចាប់ផ្តើមវិស្សមកាលតូច និងការឈប់សម្រាកមុនកាលកំណត់សម្រាប់គ្រឹះស្ថាន

សិក្សាគ្រប់កម្រិត គ្រប់ប្រភេទ ទាំងសាធារណៈ និងឯកជន នៅទូទាំងប្រទេស។ យោងទៅតាមសេចក្តីប្រកាសលេខ១៣ អយក.សណន ចុះនៅថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០នេះ មានសេចក្តីថា ផ្អែកទៅតាមរបាយការណ៍ស្ថានភាពពត្តាតនៃវីរុសកូវីដ១៩ របស់អង្គការសុខភាពពិភពលោក ព្រមទាំងការរកឃើញជាបន្តបន្ទាប់នូវវិជ្ជមានវីរុសកូវីដ១៩ លើជនជាតិខ្មែរ និងជនជាតិបរទេស ដែលបានធ្វើដំណើរចូលមកកម្ពុជា តម្រូវឱ្យមានវិធានការបង្ការ និងទប់ស្កាត់ជាបន្ទាន់ និងតាមការណែនាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ ក្រសួងអប់រំយុវជន និងកីឡាបានធ្វើការណែនាំដល់គ្រឹះស្ថានសិក្សាគ្រប់កម្រិត គ្រប់ប្រភេទ ទាំងសាធារណៈ និងឯកជននៅទូទាំងប្រទេសដែលក្នុងនោះរួមមាន គ្រឹះស្ថានសិក្សាចំណេះដឹងទូទៅ តាំងពីបឋមសិក្សា ដល់មធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ និងមត្តេយ្យសិក្សាគ្រប់កម្រិតគ្រប់ប្រភេទ ទាំងសាធារណៈ និងឯកជន ត្រូវចាប់អនុវត្តវិស្វកម្មកាលតូចមុនកាលកំណត់ ចាប់ពីថ្ងៃនេះរហូតដល់មានការជូនដំណឹងពីក្រសួង ហើយសម្រាប់សាលាដែលមិនទាន់បានបញ្ជាក់ការវាយតម្លៃលទ្ធផលសិក្សារបស់សិស្សក្នុងឆមាសទី១ ត្រូវយកលទ្ធផលសិក្សាជាមធ្យមភាគនៃពិន្ទុប្រចាំខែ ចាប់ពីខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៩ រហូតដល់ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២០ ជាមធ្យមភាគពិន្ទុប្រចាំឆមាស ចំណែកឯគ្រឹះស្ថានបណ្តុះបណ្តាលគ្រូ និងគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាទាំងសាធារណៈ និងឯកជន ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យគុសិស្សបានឈប់សម្រាកមួយរយៈក្រៅពីនេះ មន្ទីរអប់រំយុវជន និងកីឡារាជធានីខេត្ត ត្រូវលើកទឹកចិត្តឱ្យអាណាព្យាបាលសិស្ស ជំរុញទឹកចិត្តឱ្យបុត្រជីតារបស់ខ្លួនស្វ័យសិក្សានៅផ្ទះដោយខ្លួនឯងក្នុងរយៈពេលថ្ងៃវិស្វកម្មកាលតូចមុនថ្ងៃកំណត់នេះ។ ក្រសួងអប់រំបានសុំឱ្យមន្ទីរអប់រំយុវជន និងកីឡារាជធានីខេត្ត ត្រូវផ្សព្វផ្សាយសេចក្តីសម្រេចនេះឱ្យបានទូលាយដល់គ្រប់ការិយាល័យ។ ដោយឡែក គណៈគ្រប់គ្រងសាលារៀនគ្រប់កម្រិត គ្រឹះស្ថានបណ្តុះបណ្តាលគ្រូ និងគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាទាំងអស់ បុគ្គលិកអប់រំ មាតាបិតា អ្នកអាណាព្យាបាលគ្រប់រូប គួរសហការអនុវត្តដោយស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ព្រមទាំងតាមដានជាប់ជាប្រចាំនូវការផ្សព្វផ្សាយរបស់ក្រសួងអប់រំ និងក្រសួងសុខាភិបាលដែលនេះជាការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ប្រកបដោយសីលធម៌ក្នុងភាពជាអ្នកដឹកនាំ។

បច្ចុប្បន្ន អង្គការសុខភាពពិភពលោកបានអំពាវនាវឱ្យមានវិធានការខ្លាំងក្លាបំផុតនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍

ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងកូវីដ^៣ ដែលករណីនេះ គេមើលឃើញថា ដោយសារការឆ្លងរីករាលដាលបានកើនឡើងនៅទូទាំងតំបន់នៅក្នុងប៉ុន្មានសប្តាហ៍ថ្មីៗនេះ ជាហេតុជំរុញឱ្យប្រទេសមួយចំនួនណែនាំឱ្យចាត់វិធានការសំខាន់ៗជាបន្តបន្ទាប់ មានជាអាទិ៍ ការបិទព្រំដែនរបស់ប្រទេសសមាជិកអាស៊ាន ដោយមិនអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមអ្នកដំណើរបរទេសចូលក្នុងប្រទេស និងការដាក់បម្រាមគោចរនៅពេលយប់រហូតដល់ការបិទសាលារៀន និងការលុបចោលព្រឹត្តិការណ៍ ការប្រកួតកីឡាធំៗជាដើម។ យើងសង្កេតនៅពេលដែលមានការផ្ទុះជំងឺកូវីដ១៩ នៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ីនាសប្តាហ៍កន្លងមក រដ្ឋាភិបាលម៉ាឡេស៊ីបាននិយាយថា នឹងបិទ

³ ការចុះផ្សាយរបស់កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍នាថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា។

ព្រំដែនបណ្តោះអាសន្នពីថ្ងៃទី១៧ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា។ កត្តានេះបានជះឥទ្ធិពលដល់ពលរដ្ឋម៉ាឡេស៊ីឱ្យ ភៀសខ្លួនទៅកាន់ប្រទេសសិង្ហបុរី ហើយរដ្ឋាភិបាលសិង្ហបុរីក៏បានបិទព្រំដែនមុនចំណាត់ការរបស់ម៉ាឡេស៊ី បានមកដល់ទៅទៀត។⁴ ដោយឡែក នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ កន្លងទៅ ប្រទេសវៀតណាមក៏ បានបិទព្រំដែនជាឯកតោភាគី និងមានវិធានការតឹងរឹងដោយតម្រូវឱ្យអ្នកដំណើរចេញពីកម្ពុជាមានលិខិត បញ្ជាក់សុខភាព ព្រមទាំងឃុំខ្លួនអ្នកទាំងនោះក្នុងកំឡុងពេល១៤ថ្ងៃ ហើយដើម្បីជាការឆ្លើយតបវិញ រដ្ឋាភិ បាលកម្ពុជាបានប្រកាសបិទព្រំដែនទាំងអស់វិញ លុះត្រាមានការចរចាទ្វេភាគីឡើងវិញ។ លើសពីនេះទៅ ទៀត ប្រទេសឡាវនិងថៃក៏មានវិធានការតឹងរឹងចំពោះជនបរទេសដែលចូលទៅប្រទេសរបស់គេរៀងៗខ្លួន ដែរ ដែលក្នុងនោះ ប្រទេសថៃបានបិទព្រំដែនគោកមួយចំនួនជាមួយកម្ពុជាផងដែរ គឺដើម្បីឆ្លើយតបនឹង វិធានការទប់ស្កាត់ការរីករាលដាលកូវីដ១៩ មិនមែនជាការធ្លាក់ចុះលើផ្នែកសីលធម៌នោះទេ។ ម្យ៉ាងវិញ ទៀតយើងត្រូវបែងចែកឱ្យបានច្បាស់នូវសីលធម៌ និងការការពារខ្លួនពីវីរុសដ៏កំណាចនេះ តួយ៉ាងដូចជា កាលពីក្នុងខែកុម្ភៈនិងខែមីនា កន្លងទៅថ្មីៗនេះ មានបងប្អូនជនជាតិខ្មែរឥស្លាម ចំនួន៧៩នាក់ ដែលបាន ធ្វើដំណើរទៅចូលរួមពិធីសាសនាតាមប្រពៃណីរបស់ពួកមូស្លីមនៅប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ហើយនៅពេលដែល ពួកគាត់ត្រឡប់មកវិញ ក៏មានបុគ្គលមួយចំនួនបានឆ្លងមេរោគកូវីដ១៩ មកជាមួយ និងបានចម្លងជាបន្ត បន្ទាប់ដោយមិនដឹងខ្លួនដល់ប្រជាជននៅក្នុងសហគមន៍របស់គាត់ ហើយនៅពេលនោះមានអ្នកលេង បណ្តាញសង្គម(ហ្វេសប៊ុក)មួយចំនួនបានបញ្ចេញមតិធ្វើឱ្យប៉ះពាល់អារម្មណ៍របស់ពួកគាត់ ទើបពួកគាត់ ប្រតិកម្មថា សហគមន៍ខ្មែររើសអើងពួកគាត់។ យ៉ាងណាមិញ នៅពេលដែលក្រសួងសុខាភិបាលប្រកាសថា «អ្នកធ្វើតេស្តកូវីដ១៩វិជ្ជមាន គឺជាខ្មែរឥស្លាម» នោះ ក៏ពួកគាត់យល់ថា ជាពាក្យដែលធ្វើឱ្យមានការ រើសអើងពួកគាត់ដែរ គួរថាត្រឹមតែខ្មែរបានហើយ ព្រោះពួកគាត់ក៏ជាខ្មែរដែរ។ តែការហៅបងប្អូនជនជាតិ ភាគតិចថាជា «ខ្មែរឥស្លាម» ឬការប្រកាសរបស់ក្រសួងសុខាភិបាលថា បងប្អូនខ្មែរឥស្លាមដែលវិលត្រឡប់មកពីការចូលរួមពិធីសាសនាមួយនៅម៉ាឡេស៊ី «បានធ្វើតេស្តកូវីដ១៩ វិជ្ជមាន» មិនមែនជាឥរិយាបថ ឬភាសារើសអើងទេ វាជាភាសាដែលគេប្រើជាធម្មតាសម្រាប់ការកំណត់អត្តសញ្ញាណជនជាតិនីមួយៗតែ ប៉ុណ្ណោះ។ ឧទាហរណ៍ ខ្មែរឥស្លាម១០នាក់បានធ្វើតេស្តកូវីដ១៩ វិជ្ជមាន ជនជាតិម៉ាឡេស៊ី៦នាក់បានធ្វើ តេស្តកូវីដ១៩ វិជ្ជមាន ជនជាតិបារាំង២នាក់បានធ្វើតេស្តកូវីដ១៩ វិជ្ជមាន ជាដើម។ លើសពីនេះទៀត សូមយើងគួរកុំយល់ច្រឡំថា ជាការរើសអើងចំពោះការដាក់មនុស្សណាម្នាក់ ឬក្រុមណាមួយដែលគេ សង្ស័យថាអាចមានការឆ្លងជំងឺកូវីដ១៩ឱ្យនៅដាច់ដោយឡែក។ ក៏ដូចជាការព្យាបាលអ្នកជំងឺកូវីដ១៩ក្នុង បន្ទប់ដោយឡែក ព្រោះដើម្បីបង្ការការពារការឆ្លង ទើបគ្រូពេទ្យត្រូវពាក់ម៉ាស ពាក់ស្រោមដៃ និងត្រូវស្លៀក សម្លៀកបំពាក់សុវត្ថិភាពក្នុងពេលពិនិត្យនិងព្យាបាលអ្នកជំងឺកូវីដ១៩។ ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋទូទៅដែរត្រូវ

⁴ ការចុះផ្សាយរបស់សារវិគីមាន រយម័រ កាលពីថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០។

តែពាក់ម៉ាស់ក្នុងពេលបំពេញការងារ ពេលចូលទៅក្នុងទីប្រជុំជន មិនសូវហ៊ានស្និទ្ធស្នាលជាមួយអ្នកដែល ធ្លាប់ធ្វើការជាមួយគ្នាដោយហេតុតែគេសង្ស័យថា មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងជំងឺកូវីដ១៩នោះ។ តាមពិត គោល ការណ៍នេះ គឺជាបច្ចេកទេសសុខាភិបាល ដែលតម្រូវឱ្យគ្រូពេទ្យ និងមហាជនទូទាំងពិភពលោកប្រើប្រាស់ ជាទូទៅ តាំងពីយូរណាស់មកហើយសម្រាប់ករណីមានជំងឺឆ្លងគ្រប់ប្រភេទ កុំថាឡើយជំងឺកូវីដ១៩នេះ។

បើនិយាយពីការជួយគ្នា និងការចែករំលែកគ្នាក៏ឃើញថា ក្នុងអំឡុងនៃការរាតត្បាតនៃជំងឺនេះមាន បងប្អូនខ្មែរយើងមួយចំនួនដែលមានលទ្ធភាពក៏បានបរិច្ចាគនូវគ្រឿងឧបកោសបរិកោសដល់អ្នកខ្លះខាតផង ដែរ។ ទន្ទឹមនឹងនោះ តាមការអំពាវនាវរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលដែលមានសម្តេច **ហ៊ុន សែន** ជាប្រមុខដឹកនាំ នោះ មន្ត្រីរាជការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ដែលមានលទ្ធភាពបានបរិច្ចាគប្រាក់បៀវត្សរបស់ខ្លួនប្រចាំខែ ឬក៏ក្នុង ចំណែកណាមួយ ចាប់ពី៣ខែឡើងទៅដើម្បីជាការចូលរួមចំណែកក្នុងការឧបត្ថម្ភការព្យាបាល ការការពារ និងការទប់ស្កាត់ជំងឺកូវីដ១៩ ដ៏កាចសាហាវនេះផងដែរ។

ជាការសន្និដ្ឋាន នៅពេលដែលមនុស្សបានឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលនេះរួច មនុស្សនឹងរឹតតែមានសីល ធម៌ល្អប្រសើរឡើង ដ្បិតវិរុសដែលជាគ្រោះកំណាចនេះ បានជួយបង្រៀនមនុស្សនិងផ្តល់មេរៀន ព្រមទាំង បទពិសោធន៍ឱ្យចេះកែប្រែនូវកំហុសឆ្គង និងអ្វីដែលបានគិតមិនសូវត្រឹមត្រូវពីពេលមុនមក។ ហើយអ្វី ដែលកម្ពុជាបានធ្វើកន្លងមកតាមរយៈមេដឹកនាំនោះ គឺការយកចិត្តទុកដាក់ដល់ជីវិតមនុស្សជាតិនិងសិទ្ធិ រស់រៀនមានជីវិតដែលនេះជាតម្លៃសីលធម៌ដ៏ខ្ពស់មួយ ដែលមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ ដោយ ក៏យើងសង្កេតឃើញថា អាចមានបុគ្គលមួយចំនួនតូចបានប្រើពាក្យពេចន៍អសុរោះ និងធ្វើការអត្តាធិ ប្បាយមួយចំនួនដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់អារម្មណ៍និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់បុគ្គលដែលផ្ទុកមេរោគកូវី ដ១៩នោះ។ ការបំភ័យឱ្យខ្លាចជ្រុលដែលធ្វើឱ្យបុគ្គលមួយចំនួនបាត់ម្ចាស់ការ ភ័យស្លន់ស្លោរ និងងាយនឹង ជឿតាមការបំពុលព័ត៌មានរបស់ក្រុមជនមួយចំនួន ដែលបានឆ្លៀតប្រើប្រាស់ការភ័យខ្លាចជ្រុលហួសហេតុ របស់ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនទៅបម្រើប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនដូចជា ការលក់ម៉ាស់ការពារ និងទឹកអាកុលលាង ដៃក្នុងតម្លៃថ្លៃ ការបំផុសបំផុល បំភិតបំភ័យពលរដ្ឋឱ្យទិញអង្ករ ត្រីសាច់ និងគ្រឿងឧបកោសដើម្បីរក្សាស្តុក ទុកជាដើម។ ដូចករណីឈ្នួញមួយចំនួនបានឆ្លៀតឱកាសដំឡើងថ្លៃទំនិញខុសពីធម្មតា គឺគ្រាន់តែជា កម្រិតបុគ្គលនិងភាគតិចប៉ុណ្ណោះ ហើយគួរកុំយកករណីនៃការធ្លាក់ចុះសីលធម៌របស់បុគ្គលមួយចំនួនតូច មកវាយតម្លៃសីលធម៌មនុស្សក្នុងសង្គមទាំងមូល។ ជាក់ស្តែង សូម្បីតែក្នុងវិស័យវិស័យព្រះពុទ្ធសាសនា គ្រាន់តែបុគ្គលសង្ឃមួយឬពីរអង្គដែលអបត្តិនឹងវិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏តាំងស្រែកជឿល ឬថ្កោលទោស ទូទៅដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ព្រះសង្ឃភាគច្រើនដែលប្រកាន់ខ្ជាប់នូវវិន័យព្រះពុទ្ធសាសនា បានល្អនោះ។ យ៉ាងណាមិញនៅពេលកម្ពុជាទទួលរងនូវការរាតត្បាតដោយជំងឺកូវីដ១៩នេះ ក៏មានបុគ្គលមួយចំនួនបាន និយាយថា សង្គមខ្មែរកំពុងធ្លាក់ចុះនូវសីលធម៌ ដោយសារតែឃើញបុគ្គលមួយចំនួនតូចដែលឆ្លៀតយកឱ

កាសនេះ កេងចំណេញដោយតម្លើងថ្លៃម៉ាស់ ថ្លៃអាល់កុល ឬដែលអាល់កុលសម្រាប់លាងដៃជាដើម។ ទន្ទឹមនឹងនោះយើងឃើញមានសប្បុរសជនជាច្រើនដែលបានលះបង់សម្ភារ និងថវិការបស់ខ្លួនដើម្បីទប់ស្កាត់និងប្រឆាំងនូវជំងឺនេះ ដោយចែកជាម៉ាស់ ជាអាល់កុល គ្រឿងឧបកោគបរិកោគដល់បងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋដែលខ្វះខាត ក៏ដូចជាការចូលរួមចំណែកជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងយុទ្ធនាការប្រឆាំងនឹងជំងឺដ៏កាចសាហាវនេះផងដែរ។

ហេតុនេះដើម្បីបន្តសាមគ្គីភាព ការសហការ ការចែករំលែក រួមសុខរួមទុក្ខដោយចែកគ្នារស់ មិនដណ្តើមគ្នារស់ និងសុខដុមនីយកម្មក្នុងសង្គមខ្មែរទាំងមូល សូមពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់បន្តប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសីលធម៌ល្អនេះជាដរាប។ យើងមានគំរូតាមរយៈទង្វើដ៏ថ្លៃថ្លារបស់ថ្នាក់ដឹកនាំ គឺសម្តេចតេជោ **ហ៊ុន សែន** ដែលពិភពលោកកំពុងសរសើរនូវទឹកចិត្តប្រកបដោយសីលធម៌និងគុណធម៌ ដូចជាការអនុញ្ញាតឱ្យនាវា Westerdam ចូលចត ព្រមទាំងបានសង្គ្រោះមនុស្សជាង២០០០នាក់ ការព្យាបាលជនបរទេសដែលមានជំងឺកូវីដ១៩នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដោយមិនបង់ប្រាក់ ការគ្រប់គ្រងប្រទេសនិងចាត់វិធានការទប់ស្កាត់បានយ៉ាងល្អ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ក៏ដូចជាការចូលរួមបរិច្ចាគប្រាក់ខែ ហើយមានមន្ត្រីរាប់ពាន់នាក់ និងសប្បុរសជននានាចូលរួមយ៉ាងសស្រាក់សស្រាំទៅតាមលទ្ធភាពដែលខ្លួនមាន។

សូមសំណូមពរដល់បុគ្គលមួយចំនួនតូចដែលគិតតែពីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន កេងចំណេញលើប្រជាជនដែលកំពុងរងវិបត្តិជំងឺឆ្លងឆ្ងរ ក៏ដូចជាសំណូមពរដល់អ្នកដែលជាអ្នកលេងបណ្តាញសង្គម ជៀសវាងឱ្យបានការប្រើពាក្យពេចន៍អុជអាល អសុរោះ វោហាសាស្ត្រ និងអត្តាធិប្បាយណាមួយ ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់អារម្មណ៍ មានជម្លោះ អំពើហិង្សា និងការរើសអើងកើតឡើងនៅក្នុងសង្គម។ សូមកុំយកករណីនៃការខ្វះសីលធម៌របស់បុគ្គលមួយចំនួនតូច មកធ្វើការវាយតម្លៃចំពោះមនុស្សទូទាំងសង្គមបន្តទៀត ដ្បិតសង្គមបច្ចុប្បន្នជាសង្គមកំពុងឈានឆ្ពោះទៅភាពសុខដុមរមនា ដោយរួមសហការគ្នាប្រយុទ្ធប្រឆាំងកំចាត់ជំងឺកូវីដ១៩នេះឱ្យបានក្នុងពេលឆាប់ៗខាងមុខ តាមរយៈការស្តាប់និងធ្វើតាមការអំពាវនាវរបស់ក្រសួងសុខាភិបាលក៏ដូចជារាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីនាំសង្គមជាតិឆ្ពោះទៅរកវឌ្ឍនភាពពិតៗ និងជាសង្គមដែលពោរពេញទៅដោយសីលធម៌និងគុណធម៌នៅក្នុងជីវិតរស់នៅលើកំពែងដីស្រស់ស្អាតនេះ។